

УДК 347.77.038:001.89:378.634(477.74-250a)

Грігор'янц Галина Ігорівна,

кандидат юридичних наук, асистент кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІРАТСТВА В РОБОТАХ ВЧЕНИХ КАФЕДРИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА НУ «ОЮА»

Постановка проблеми. Піратство є однією із найбільш суперечливих тем сучасності, що постає перед дослідниками всього світу. Вченими кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права Національного університету «Одеська юридична академія» були запропоновані певні положення, що стосуються поняття, ознак та специфіки захисту від піратства, які ми розглянемо в даній статті.

Виклад основного матеріалу. Для того щоб досягнути таке багатогранне та складне явище як піратство, крім дослідження законодавства, необхідно також враховувати наукові підходи до визначення поняття та ознак піратства та його співвідношення із контрафакцією.

Н.П. Бааджи вважає, що піратство у сфері авторського права і суміжних прав можна розглядати у вузькому та широкому розумінні. У вузькому значенні – це законодавче визначення піратства: незаконне виробництво та введення в обіг саме контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм, програм мовлення. Піратство у сфері авторського права і суміжних прав у широкому розумінні – це порушення прав шляхом використання творів або об'єктів суміжних прав без дозволу суб'єктів цих прав, при цьому основна мета такого використання – отримання прибутку [1, с. 44].

При визначенні піратства у науковій доктрині поряд з визначенням незаконних дій, які вчиняються при піратстві також наголошується на його комерційних масштабах. Так, О.І. Харитонова визначає піратство як протиправну поведінку, що полягає в умисному протиправному опублікуванні, відтворенні, ввезенні на митну територію України, вивезенні з митної території України та поширенні контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм,

відеограм і програм організацій сповіщення, здійснюваних в комерційних масштабах [2, с. 365].

Ю.Ю. Симонян визначає піратство як порушення авторських і суміжних прав, яке передбачає дії, пов'язані з можливістю відтворення, розповсюдження, копіювання або будь-яке інше використання творів або їх записів без дозволу автора, виконавця, виробника фонограми (відеограми), організації мовлення або іншої особи, якій такі права належать з метою наживи (отримання прибутку) [3, с. 88].

Отже, специфічними ознаками піратства є: об'єкти порушення - авторські і суміжні права, піратські дії здійснюються шляхом використання контрафактних примірників творів та в комерційних масштабах, мета – отримання прибутку.

Використання законодавцем терміну «контрафактні примірники» у визначенні піратства призводить до неоднозначного розуміння піратства та контрафакції, як порушень прав інтелектуальної власності. При дослідженні піратства О.І. Харитонова контрафактність твору визначає як його ознаку та зауважує: «поява контрафактних виробів, тобто продукції (товарів), вироблених з використанням об'єкта права інтелектуальної власності і реалізованих в межах України з порушенням права на них, є матеріальним наслідком порушення права інтелектуальної власності. Контрафактними вважаються також вироби, які виготовлені законно, але розповсюджені з порушенням права суб'єкта інтелектуальної власності. Ознаки контрафактності твору впливають на кваліфікацію правопорушення як «піратства» [4, с. 236].

Ю.Ю. Симонян також відокремлює піратство від контрафакції. Відповідно до позиції науковця: «не можна говорити про піратство та контрафакцію на одному подиху, наче це те саме. Контрафакція

загалом вимагає, щоб людина, яка отримує скопійовані товари, через обман вважала, що вони є справжніми. Піратство ж передбачає недозволене законом розповсюдження копій об'єктів авторського права та суміжних прав і піратство не завжди пов'язано з виготовленням контрафактних примірників, а може порушувати майнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав й в інший спосіб» [3, с. 90].

Д.Д. Позова термін «контрафакція» використовує як у широкому, так і вузькому значеннях. У першому випадку під контрафакцією необхідно розуміти виготовлення продукції та/або введення у цивільний обіг товарів із порушенням не лише авторських і суміжних прав, а також прав промислової власності і прав на засоби індивідуалізації учасників товарного обігу, товарів і послуг. У другому – порушення виключно авторських і суміжних прав при відтворенні, опублікуванні, зберіганні, перевезенні, розповсюдженні, імпорті або експорті відповідних об'єктів інтелектуальної власності. Така точка зору знаходить відображення у чинному законодавстві. Так, виходячи з п. 17 ч. 1 ст. 4 Митного кодексу України від 13.03.2012 року дії щодо виготовлення контрафактних товарів складають поняття контрафакції у широкому значенні. З урахуванням міжнародної правозастосовної практики, поняття піратства доцільно розглядати як будь-яке незаконне використання об'єктів авторського права і суміжних прав [5, с. 135].

Дискусійність даного питання пов'язана, в першу чергу, із неузгодженістю законодавства та відсутністю чіткого визначення контрафакції. Пропонується розглядати контрафакцію як правопорушення, яке виражається у виготовленні підробленого продукту, який містить у собі об'єкт права інтелектуальної власності, з метою викликати у покупця такої продукції впевненість у її оригінальності. Тобто контрафакція є одним із видів порушень інтелектуальної власності і може стосуватися як об'єктів авторського права і суміжних прав, так і ні (наприклад, контрафакція лікарських засобів).

Піратство в сучасному світі значно розширило свої межі та перемістилося в Інтернет, чим ускладнило процес захисту прав та інтересів авторів (правовласників). Як зазначає А.В. Кирилюк: «Інтернет став звичним та повсякденним засобом передачі будь-якої інформації та, так званого, контенту необмеженою кількістю користувачів у всьому світі. Серед цієї інформації, звичайно, можуть бути й об'єкти, що охороняються авторським правом. Це можуть бути літературний, музичний чи художній твір, комп'ютерна програма, безпосередньо Інтернет-сайти та інше. У зв'язку з цим нагальною є потреба у систематизації та реформуванні автор-

ського права у сфері охорони матеріалів, що передаються в мережі Інтернет. Необхідно в певній мірі розширення нормативно-правової бази, яка повинна відповідати сучасним реаліям технічного прогресу» [6, с. 126].

Поряд з проблемою нематеріальності форми вираження об'єкта авторського права і суміжних прав та складністю контролю за їх використанням, постає проблема виокремлення суб'єктів відносин в мережі Інтернет. О.І. Харитонова наголошує на необхідності встановлення належного суб'єкта правопорушення в мережі Інтернет та необхідності розробки чіткого механізму захисту прав авторів у мережі Інтернет із встановленням суб'єктів правовідносин, що виникають, специфіки їх об'єкту [7, с. 226].

Розвиток технічного прогресу, на жаль, має не лише позитивні наслідки, а й стає для порушників надійним помічником у незаконному відтворенні об'єктів авторського права і суміжних прав. І якщо раніше незаконно виготовлені примірники творів були продуктом не вищого ґатунку, то сучасні технології дозволяють порушникам виготовляти цифрові примірники, які є ідеальними копіями оригіналів, та розповсюджувати їх із неймовірною швидкістю. На відміну від розповсюдження звичайних примірників, наприклад книг, аудіо - або відео - носіїв, вартість творів, що розміщені в Інтернеті, а також витрати пов'язані з їх доставкою у мережі, є незначними. Здатність порушників діяти в Інтернеті анонімно та неосвіченість більшості користувачів всесвітньої мережі з питань захисту авторського права і суміжних прав має наслідком наполегливі вимоги міжнародного співтовариства щодо активізації України у боротьбі з Інтернет-піратством [8, с. 141].

Слід відзначити, що єдиного правового механізму захисту авторських прав в Інтернеті наразі не існує. Крім того, згубно впливає позиція, яка підтримується більшістю мережевого суспільства, стосовно свободи розповсюдження і копіювання будь-якої інформації, що опинилася в Мережі [6, с. 129].

Проблема в переосмисленні відносин, які виникають між суб'єктами авторського права і суміжних прав у сучасному світі, криється у неможливості знайти консенсус. Автори та правоволодільці вже не повинні вкладати чималі кошти на публікацію та рекламу своїх творів (в мережі Інтернет це реально зробити безплатно або з мінімальними тратами), але, попри це, ціна на ліцензійні товари не змінилася та не стала більш доступною. Проте, хоча продукція піратів продається дешевше, це не є наслідком їх зусиль, а результатом того, що вони паразитують на творах, які з'являються без

їх трудової діяльності. Вони нічого не вносять до національної творчості, а, навпаки, знищують основу місцевої індустрії і негативно впливають на її стосунки з іноземними видавцями і виробниками [9, с. 339-340].

Для використання в Україні найбільш дієвими та перспективними вбачаються методи надання безоплатної версії програми та метод авторизації через Інтернет. Перший з цих методів дозволяє зацікавити користувачів у подальшій покупці платної програми, і, крім того, залишає можливість використовувати безоплатну програму і надалі. При використанні такого способу, володілець авторського права надає користувачеві примірник твору, який має функціональні обмеження. Такий підхід є одним із шляхів впровадження в життя таких бізнес-моделей, як «спробуй, перед тим як купити» та «продавай поліпшені версії». Наприклад, автори програмного забезпечення можуть розповсюджувати прикладні програми, які не здатні друкувати документи або зберігати їх в пам'яті комп'ютера. За дещо іншого підходу продавець програмного забезпечення може розповсюджувати «урізаний» варіант програмного забезпечення, таке, як бета-версії програм. У той час, як «урізане» програмне забезпечення надає користувачам можливість ко-

ристуватися та звикати до нього, воно спонукає тих, хто бажає стабільної роботи програмного забезпечення, придбати його «повноцінний» варіант [10, с. 168].

Висновки. Кафедрою права інтелектуальної власності та корпоративного права НУ «ОЮА» запропоновано наступні варіанти вирішення проблем, що постали перед Україною в контексті боротьби з піратством у мережі Інтернет.

По-перше, суб'єктами відповідальності за піратство в мережі Інтернет визнавати лише тих осіб, які безпосередньо розповсюджують нелегальний контент.

По-друге, закріпити дефініції «піратство» та «контрафакція» в законодавстві.

По-третє, підвищувати правову обізнаність осіб щодо охорони авторських і суміжних прав у мережі Інтернет та відповідальності за правопорушення в даній сфері.

По-четверте, створити умови, за яких піратство стало б економічно не вигідним, шляхом використання авторами та (або) правоволодільцями нових бізнес-моделей;

По-п'яте, здійснювати правове, соціальне, культурне виховання суспільства в руслі поваги до інтелектуальної власності інших осіб.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бааджи Н.П. Контрафакція, піратство та плагіат: поняття та ознаки /Н.П. Бааджи // Методологічні засади вдосконалення цивільного законодавства України на сучасному етапі: матеріали круглого столу. (м. Одеса, 9 жовтня 2012 р.) /за заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитоновна. – Одеса: Фенікс. – 2012. – С. 41 – 45.
2. Харитоновна Е.И. Гражданские правоотношения интеллектуальной собственности, возникающие в результате творчества (концептуальные основы): моногр. /Е.И. Харитоновна. – изд. 2-е, перераб. и доп. – Одесса: Фенікс, – 2012. – 413 с.
3. Симонян Ю.Ю. Щодо визначення термінів «піратство» і «контрафакція» /Ю.Ю. Симонян // Митна справа. – 2012. – № 5 (88). – С. 85 – 91.
4. Харитоновна О.І. Поняття піратства у сфері інтелектуальної власності /О.І. Харитоновна // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 66. – С. 231 – 238.
5. Позова Д.Д. Контрафакція чи піратство? /Д.Д. Позова // Часопис цивілістики. – 2013. – № 14. – С. 132 – 136.
6. Кирилюк А.В. Проблеми захисту авторських прав в мережі Інтернет /А.В. Кирилюк //Часописцивілістики. – 2014. – № 16. – С. 126 –130.
7. Харитоновна О.І. Порівняльно-правовідслідженняпіратства, контрафакції та плагіату за законодавством України та Польщі / О.І. Харитоновна // Часопис цивілістики. – 2014. – № 16. – С. 222 – 226.
8. Кетрарь А.А. Правові проблеми захисту авторських та суміжних прав від піратства в мережі Інтернет /А.А. Кетрарь // Часопис цивілістики. – 2012. – № 14. – С. 141 – 145.
9. Бааджи Н.П. Піратство як порушенняавторських та суміжних прав / Н.П. Бааджи //Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – Вип. 59. – С. 336 – 341.
10. Кирилюк А.В. Способи захисту авторських прав в мережі Інтернет / А.В. Кирилюк // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 20-21 квітня 2012 р.). Т. 3 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін / Націон.ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса: Фенікс, 2012. – 490 с.

Грігор'янц Галина Ігорівна

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІРАТСТВА В РОБОТАХ ВЧЕНИХ КАФЕДРИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА НУ «ОЮА»

Стаття присвячена дослідженню піратства, його специфічних ознак та проблем, що виникають в процесі захисту інтересів авторів (правовласників), що здійснювалось вченими кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права НУ «ОЮА».

Ключові слова: піратство, контрафакція, автори, правоволодільці, користувачі, авторське право та суміжні права, порушення авторських та суміжних прав.

Григорьянц Галина Игоревна

ИССЛЕДОВАНИЕ ПИРАТСТВА В РАБОТАХ УЧЕНЫХ КАФЕДРЫ ПРАВА ИНТЕЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ И КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА НУ «ОЮА»

Статья посвящена исследованию пиратства, его специфических признаков и проблем, возникающих в процессе защиты интересов авторов (правообладателей), которое осуществлялось учеными кафедры права интеллектуальной собственности и корпоративного права НУ «ОЮА».

Ключевые слова: пиратство, контрафакция, автора, правообладатели, авторское право и смежные права, нарушение авторских и смежных прав.

Hrihoriantz Halyna

STUDY OF PIRACY IN THE WORKS OF SCIENTISTS OF THE DEPARTMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS AND CORPORATE LAW NU «OLA»

The article is devoted to the study of piracy, its specific features and problems arising in the process of protecting the interests of authors (copyright holders), which was carried out by the scientists of the Department of Intellectual Property and Corporate Law of the NU «OLA».

Keywords: piracy, counterfeiting, authors, rightholders, copyright and related rights, violation of copyright and related rights.